

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 6Cdo/3/2022
Identifikačné číslo spisu: 6919202365
Dátum vydania rozhodnutia: 24.01.2024
Meno a priezvisko: JUDr. Gabriela Klenková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2024:6919202365.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu J. B., narodeného XX. J. XXXX, Q., N. R. XXX/XX, zastúpeného spoločnosťou AK Bítalová & Demeterová, s.r.o. „v likvidácii“, Rimavská Sobota, Žánovská 5183/2A, IČO: 47 244 798 proti žalovanej T. F., narodenej XX. R. XXXX, V., D., I.E. T.T. XC, zastúpenej spoločnosťou Eversheds Sutherland, advokátska kancelária, s.r.o., Bratislava, Hodžovo nám. 1/A, IČO: 36 659 746, vedenom na Okresnom súde Rimavská Sobota pod sp. zn. 16C/14/2019, o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 14 Co/61/2020 z 23. februára 2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 14 Co/61/2020 z 23. februára 2021 a rozsudok Okresného súdu Rimavská Sobota č. k. 16C/14/2019-103 zo 17. júna 2020 z r u š u j e a v e c v r a c i a súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) napadnutým rozsudkom sp. zn. 14 Co/61/2020 z 23. februára 2021 potvrdil rozsudok Okresného súdu Rimavská Sobota (ďalej len „súd prvej inštancie“) č. k. 16C/14/2019 - 103 zo 17. júna 2020, ktorým súd prvej inštancie zrušil podielové spoluvlastníctvo sporových strán k rodinnému domu súpisné číslo č. XXX, postavenom na pozemku parcelného č. CKN č. XXXX a CKN č. XXXX, zapísaného na liste vlastníctva (ďalej len „LV“) č. XXXX, pre okres I. T., obec a k. ú. Q. a vyporiadal tak, že uvedenú nehnuteľnosť prikázal do výlučného vlastníctva žalobcu v podiele 1/1. Žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovanej náhradu jej spoluvlastníckeho podielu vo výške 3750 eur v lehote 15 dní od právoplatnosti rozsudku; žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 1407,85 eur v lehote 15 dní od právoplatnosti rozsudku; žiadnej zo strán nárok na náhradu trov konania nepriznal.

2. Súd prvej inštancie právne vec posúdil v súlade s ustanoveniami § 137 ods.1, § 141 ods.1, § 142 ods.1 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov) a uviedol, že predmetom sporu bolo vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnosti - k rodinnému domu súpisného č. XXX postavenému na pozemku parcelného č. CKN č. XXXX a CKN č. XXXX,

zapísanému na LV č. XXXX, pre okres Rimavská Sobota, obec a k. ú. Klenovec. Z vykonaného dokazovania vyplynulo, že k dohode zmysle § 142 ods. 1 Občianskeho zákonníka o vyporiadaní podielového spoluvlastníctva medzi sporovými stranami nedošlo. Podľa kogentného poradia vyporiadania v nadväznosti na § 142 Občianskeho zákonníka, súd prvej inštancie prioritne uviedol, že bolo potrebné vyporiadať podielové spoluvlastníctvo reálnou deľbou podľa výšky spoluvlastníckych podielov. Keďže predmetom vyporiadania bola stavba, reálne rozdelenie bolo potrebné posudzovať v súlade so stavebným zákonom, pričom bolo potrebné dbať na to, aby reálnym rozdelením vzniknuté časti boli samostatnými vecami (§ 118 Občianskeho zákonníka). Samostatné budovy, ktoré by mali vzniknúť reálnou deľbou by mali byť spojené s pevným základom so zemou, teda do úvahy prichádza delenie v línii vertikálnej. Deľba v línii horizontálnej neprichádza do úvahy. V danom prípade strany zhodne uviedli, že rodinný dom bol postavený s jedným vchodom aktuálne rozdeleným v horizontálnej rovine, pričom prízemie domu trvalo obýva žalobca so svojou rodinou a poschodie obýva počas svojej prítomnosti na Slovensku žalovaná. V tomto smere strany nepredložili dôkaz - znalecký posudok o tom, či stavba je reálne deliteľná vo zvislom smere tak, aby vznikli dve samostatné budovy spojené pevným základom so zemou v zmysle stavebného zákona. Taktiež súd prvej inštancie nemal preukázané, že by obidvaja podieloví spoluvlastníci boli ochotní vynaložiť na reálne rozdelenie predmetu vyporiadania finančné prostriedky, pričom výška týchto nákladov by mala taktiež vyplývať zo znaleckého posudku, ktorý žiadna zo strán nepredložila. Ďalej súd prvej inštancie nemal preukázané, že by sporové strany boli ochotné hrdiť náklady na vertikálne rozdelenie veci, ani nemal preukázané to, či je vôbec vec deliteľná zmysle stavebného zákona a § 118 Občianskeho zákonníka tak, aby vznikli dve samostatné veci v právnom slova zmysle spojené s pevným základom so zemou. Ak žiadny zo spoluvlastníkov nie je ochotný nič vynaložiť na vykonanie nevyhnutných stavebných úprav na rozdelenie stavby vo vertikálnej línii, musela by byť stavba z tohto hľadiska považovaná za nedeliteľnú. Súd prvej inštancie teda dospel k záveru, že nebola preukázaná reálna deliteľnosť stavby v zmysle stavebných predpisov, Občianskeho zákonníka, ako aj nebolo preukázané, že by strany sporu mali záujem o reálnu deľbu domu vo vertikálnej línii. Žalovaná prejavila ochotu o rozdelenie nehnuteľnosti iba v rovine horizontálnej. Vo vzťahu k uvedenému spôsobu vyporiadania súd prvej inštancie podotkol, že tento spôsob by bolo možné ťažko realizovať a to vzhľadom na výšku spoluvlastníckych podielov sporových strán, kedy žalobca má na danej nehnuteľnosti spoluvlastnícky podiel v rozsahu 3/4 a žalovaná v rozsahu 1/4. Rovnako nie je možné uvedený spôsob vypsoriadania považovať ani za spravodlivý, vzhľadom k zhoršeným vzájomným vzťahom podielových spoluvlastníkov, ako aj z dôvodu, že žalobca so svojou rodinou trvale obýva predmet sporu a to po celý svoj život, na jeho stavbe sa podieľal a žalovaná ho obýva len sporadicky, nakoľko už 25 rokov žije so svojou rodinou v Nemecku, kde má vybudované svoje zázemie a do rodinného domu chodí najmä počas letných mesiacov. Na základe uvedeného súd prvej inštancie preto ustálil, že do úvahy prichádza druhý spôsob vyporiadania zrušeného podielového spoluvlastníctva a to prikázanie veci za primeranú náhradu jednému spoluvlastníkovi s prihliadnutím na účelné využitie veci a správanie sa podielového spoluvlastníka voči druhému spoluvlastníkovi. S prihliadnutím na skutočnosť, že žalobca spolu so svojou rodinou býva v rodinnom dome trvalo, na nehnuteľnosti vykonal viacero rekonštrukčných prác, súd prvej inštancie prikázal po zrušení podielového spoluvlastníctva predmet spoluvlastníctva do výlučného vlastníctva žalobcu s tým, že ho zároveň zaviazal na zaplatenie náhrady spoluvlastníckeho podielu žalovanej vo výške 3750 eur, vychádzajúc z hodnoty nehnuteľnosti, ktorá medzi stranami nebola sporná. Pri rozhodovaní skúmal aj bytovú potrebu spoluvlastníkov a prihliadol na to, kto doteraz dom obýval a kto ho udržiaval, prípadne do neho investoval, kto je schopný starať sa naďalej o jeho riadnu údržbu. V danom prípade vlastne zosúladiť faktický stav užívania nehnuteľností so stavom právnym. Zohľadnil, že žalobca má v dome trvalé bydlisko, dom užíva spolu s manželkou, dcérou a vnukom. Strana žalovanej dom využíva iba príležitostne v letných mesiacoch. S prihliadnutím na skutočnosť, že faktické rozdelenie nehnuteľnosti vo vertikálnej rovine v danom prípade nebolo preukázané ako možné.

2.1. Vo vzťahu k námietke žalovanej ohľadom toho, že spornú nehnuteľnosť nemôže súd prikázať žalobcovi z dôvodu, že stojí na pozemku, ktorý je v podielovom spoluvlastníctve žalovanej a jej matky súd prvej inštancie uviedol, že predmetom daného sporu bolo iba vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k rodinnému domu bez pozemkov, pričom rodinný dom nestojí iba na pozemku, ktorý je v podielovom spoluvlastníctve žalovanej a jej matky (t. j. pozemku parcelného č. XXXX o výmere

563 metrov 2), avšak aj na pozemku parcelného č. XXXX o výmere 1158 metrov², ktorý je vo výlučnom vlastníctve žalobcu, z ktorého vedie aj vchod do rodinného domu.

2.2. Keďže žalobca učinil predmetom sporu vyporiadanie v širšom zmysle, súd sa zaoberal aj vyporiadanim investícií žalobcu na rodinnom dome. Pri vyporiadaní zrušovaného podielového spoluvlastníctva spoločnej nehnuteľnosti súdom, ktoré sa prevádza v širšom rozsahu zohľadnil povahu nárokov, či boli investície vynaložené so súhlasom alebo bez súhlasu podielových spoluvlastníkov. Skonštatoval, že považoval za preukázané, že investície uplatnené žalobcom sú nárokom na vydanie bezdôvodného obohatenia, lebo neboli bežnou údržbou, ale išlo o investície, ktoré nehnuteľnosť zhodnotili. Navyše boli vykonané bez súhlasu žalovanej. Uvedená skutočnosť nebola medzi stranami sporná, rovnako ani ich výška. Nakoľko žalobca vynaložil finančné prostriedky na zhodnotenie nehnuteľnosti vo výške 5 631,38 eur a hodnota nehnuteľnosti sa investíciou žalobcu zvýšila, uvedené súd prvej inštancie zohľadnil pri jeho vyporiadaní. Uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi z titulu vyporiadania podielového spoluvlastníctva v širšom zmysle sumu 1407,85 eur v lehote 15 dní od právoplatnosti rozsudku .

2.3. K návrhu žalovanej na vykonanie obhliadky spornej nehnuteľnosti, súd prvej inštancie skonštatoval, že tento dôkaz nevykonal z dôvodu hospodárnosti konania, ako aj so zreteľom na sudcovskú koncentráciu konania. Uznesením č. k. 16 C/14/2019 - 82 z 11. septembra 2019 bola žalovaná vyzvaná, aby sa v lehote 15 dní odo dňa doručenia uvedeného uznesenia vyjadrila k vyjadreniu žalobcu z 10. septembra 2009, zároveň, aby uviedla ďalšie skutočnosti a označila dôkazy na svoju obranu s tým, že na neskôr predložené a označené skutočnosti a dôkazy súd nemusí prihliadať; ďalej bola poučená v zmysle § 153 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) o povinnosti uplatniť prostriedky procesného útoku a procesnej obrany včas. Žalovaná v lehote určenej súdom nenavrhol vykonať dôkaz ohliadkou spornej nehnuteľnosti, ktorý dôkaz navrhla vykonať až na pojednávaní vo veci samej. Na základe uvedeného preto súd prvej inštancie navrhovaný dôkaz nevykonal. O nároku na náhradu trov konania súd prvej inštancie rozhodol v súlade s § 262 ods.1 spojení s § 255 ods. 1 CSP tým, že s poukazom na špecifickosť konania o zrušení a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, žiadnej zo strán nárok na náhradu trov konania nepriznal.

3. Odvolací súd skonštatoval dostatočne zistený skutkový stav veci, ako aj náležité hodnotenie vykonaných dôkazov v jeho odôvodnení, s ktorým záverom sa odvolací súd stotožnil. V rámci vyporiadania sa s uplatnenými odvolacími námietkami na doplnenie uviedol, že žalovaná po doručení žaloby vo veci samej na vyjadrenie, bola súdom vyzvaná na vyjadrenie sa k veci, ako aj na uvedenie rozhodujúcich skutočností a predloženie a označenie dôkazov, pričom do dňa vykonania pojednávania nenavrhol vykonať akýkoľvek dôkaz, ktorý by preukazoval možnosť reálnej delby vyporiadavanej nehnuteľnosti na dve samostatné veci v právnom zmysle s poukazom na § 118 ods. 1 a § 119 ods. 2 Občianskeho zákonníka, pri zachovaní výšky spoluvlastníckych podielov spoločnej nehnuteľnosti. Aj napriek tejto skutočnosti, že žalovaná v konaní nepreukazovala, že reálna delba nehnuteľností zodpovedajúca výške podielov je možná, súd sa uvedenou možnosťou nastupujúcou ako prvou z možnosti vyporiadania podielového spoluvlastníctva v zmysle § 142 Občianskeho zákonníka zaoberal sám, dostatočne a presvedčivo zdôvodnil, prečo nepovažoval reálnu delbu v súdnej veci za možnú, keď ani jedna zo sporových strán nenavrhol vykonať delbu vertikálnu. Z vyjadrení sporových strán však vyplynul užívací stav nehnuteľnosti, ktorý by nasvedčoval delbe horizontálnej, t. j. po jednotlivých podlažiach rodinného domu. Aj s uvedenou možnosťou sa súd prvej inštancie zaoberal dostatočne, keď možnosť vzniku samostatných vecí posudzoval v zmysle ustanovení stavebného zákona, pričom dospel k záveru, že predmetná stavba rodinného domu v čase rozhodovania súdu nie je vo faktickom stave tak, že by obe eventuálne vzniknuté samostatné veci - nehnuteľnosti, budovy boli spojené so zemou pevným základom. Taktiež súd prvej inštancie nemal preukázané, že by stavebnotechnickými úpravami bolo možné rozdelenie nehnuteľnosti, ako aj nemal ani preukázané, za vynaloženia akých finančných prostriedkov by takáto eventúalna stavebnotechnická úprava bola možná a či sporové strany ako podieloví spoluvlastníci sú ochotné prípadné finančné investície vynaložiť. Vzhľadom na skutočnosť, že žalobca už v podanej žalobe navrhoval konkrétny spôsob vyporiadania podielového spoluvlastníctva a to prikázaním nehnuteľnosti do jeho výlučného vlastníctva, za súčasného tvrdenia o nemožnosti a

nevhodnosti reálnej del'by, bolo na žalovanej, v prípade, ak s takýmto spôsobom vyporiadania nesúhlasila, súdu preukázať, že prvý zo spôsobov vyporiadania je v súdnej veci možný. Pokiaľ žalobkyňa bola toho názoru, že predmetné podielové spoluvlastníctvo, ktorého zrušenia sa domáhali obe sporové strany je možné a účelné vyporiadať reálnou del'bou, na preukázanie uvedenej tvrdenej okolnosti rozporovaný protistranou bola povinná uniesť dôkazné bremeno. S poukazom na princíp kontradiktórnosti, ktorý prioritizuje procesnú aktivitu sporových strán, následne odvolací súd ustálil, že žalovaná uvedeným spôsobom nepostupovala a neuniesla bremeno dôkazu k otázke možnosti reálnej del'by, keď súd následne sám vlastným posúdením dospel k záveru o tejto nemožnosti. Pokiaľ žalovaná v odvolaní poukazovala na svoje prednesy učené od počiatku konania pred súdom prvej inštancie o tom, že rodinný dom bol od počiatku konštrukčne riešený ako dve samostatné bytové jednotky a zároveň tvrdila, že dom je už 60 rokov horizontálne rozdelený na dve samostatné bytové jednotky, ktoré sú úplne rovnaké, priestrané, každá s tromi izbami, kuchyňou, veľkou chodbou a samostatným sociálnym zariadením. Z uvedeného vyjadrenia k popisu skutkového stavu vyplynula zhodnosť bytových jednotiek, ktoré sporové strany užívajú, nachádzajúcich sa nad sebou na jednotlivých podlažiach. Ak však žalovaná tvrdila, že takto užívané bytové jednotky domu sú úplne rovnaké, potom súčasný užívateľský stav nezodpovedá výške spoluvlastníckych podielov, keď žalobcovi vlastnícky prislúcha spoluvlastnícky podiel v rozsahu 3/4 a žalovanej v rozsahu 1/4. Ani žalovanou naznačené možné rozdelenie nehnuteľnosti v horizontálnej línii nezodpovedá výške spoluvlastníckych podielov sporových strán. Zároveň takýto spôsob vyporiadania spoluvlastníctva ani nemožno považovať za vhodný, spravodlivý a účelný, nakoľko v konaní boli preukázané zhoršené vzájomné vzťahy podielových spoluvlastníkov, pretrvávajúce spory medzi sporovými stranami, ktoré spoločne dlhodobé užívanie nehnuteľnosti vylučujú. V danom prípade nemožno prehliadať ani na skutočnosť, že žalobca, ako väčšinový podielový spoluvlastník uvedenej nehnuteľnosti má trvalý pobyt v rodinnom dome, v ktorom býva už po dobu 25 rokov so svojou rodinou a nemá iné bývanie; na druhej strane žalovaná 25 rokov žije so svojou rodinou v Nemecku a do predmetnej nehnuteľnosti chodí síce pravidelne, avšak spravidla len na dobu letných mesiacov. Na základe uvedeného preto odvolací súd považoval zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva v zmysle § 142 Občianskeho zákonníka za zákonné a správne, zároveň i spravodlivé.

3.1. Námiatku žalovanej týkajúcu sa pochybenia pri určení výšky primeranej náhrady spoluvlastníckeho podielu, považoval odvolací súd za nedôvodnú z dôvodu, že súd prvej inštancie vychádzal z ceny nehnuteľnosti určenej žalobcom, ktorý ju navrhol aj s prihliadnutím na vyjadrenie žalovanej, ktorá v liste pre právneho zástupcu žalobcu z 12. júna 2017 uviedla, že cena takýchto domov v Q. sa pohybuje v rozmedzí od 17 000 - 20 000 eur. Následne v konaní pred súdom prvej inštancie žalovaná v žalobe žalobcom navrhovanú výšku náhrady počas celej doby konania pred súdom prvej inštancie nerozporovala, k určeniu výšky náhrady nenavrhol vykonať dokazovanie, preto súd prvej inštancie nemal dôvod považovať uvedenú skutočnosť medzi stranami za spornú a za účelom vyriešenia tejto otázky vykonávať ďalšie dokazovanie. Aj s poukazom na § 151 ods. 1 CSP, súd prvej inštancie správne považoval všeobecnú hodnotu rodinného domu medzi stranami za nespornú. Zároveň odvolací súd nedospel k záveru o tom, že by postupom súdu prvej inštancie, ktorý odmietol vykonať dôkaz ohliadkou nehnuteľnosti, bola žalovanej odňatá možnosť konať pred súdom, keď z obsahu spisového materiálu vyplýva, že súd prvej inštancie postupoval striktnie v zmysle ustanovení CSP. O procesných právach a povinnostiach bola žalovaná riadne poučená. Pokiaľ žalovaná v odvolaní argumentovala okolnosťou, že nebola právne zastúpená a o procesných právach bola poučená len formálnym tlačivom súdu, k tomu odvolací súd uviedol, že žalovaná mala možnosť si zvoliť právneho zástupcu na zastupovanie v konaní od samého počiatku, pričom bolo výlučne na jej rozhodnutí, či tak učiní alebo nie. Pokiaľ súd prvej inštancie konal aplikujúc zásadu zákonnej sudcovskej koncentrácie, ako aj zásadu rýchlosti a hospodárnosti konania, nemožno takýto postup považovať za postup na ujmu sporovej strany, ktorá z vlastného rozhodnutia nebola zastúpená právnym zástupcom a vzhľadom na to, že dôvod pre zrušenie rozhodnutia vo veci samej a dôvod pre vrátenie veci súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Na záver odvolací súd podotkol, že pokiaľ sa týka situovania vyporiadavanej nehnuteľnosti, z listu vlastníctva vyplýva, že uvedený rodinný dom sa nachádza na dvoch pozemkoch parcelných ČKN č. XXXX a ČKN č. XXXX a v konaní pred súdom prvej inštancie nebolo žiadnou zo sporových strán preukázané reálne situovanie prevažnej časti vyporiadavaného rodinného domu na konkrétnych pozemkoch. Vlastníctvo k pozemku, na ktorom sa vyporiadavala nehnuteľnosť nachádza nie je kritériom, na ktoré by bolo nutné

prihliadať pri vyporiadaní podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnosti. Na základe uvedeného odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil v súlade s § 387 ods. 1 CSP, vrátane súvisiaceho výroku o trovách konania. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol v súlade s § 396 ods. 1 v spojení s § 262 CSP a zásadou úspechu vyplývajúcou z § 255 ods. 1 CSP.

4. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalovaná (ďalej len „dovolateľka“), ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovení § 420 ods. 1 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) a písm. b) CSP. V súvislosti s porušením jej procesných práv namietala nevykonanie ňou navrhnutého dôkazu - obhliadky rodinného domu. Tvrdila, že súdy prikázali rodinný dom do výlučného vlastníctva žalobcu bez toho, aby skúmali jeho kredibilitu na vyplatenie primeranej náhrady žalovanej. Zároveň namietala, že odvolací súd nezohľadnil skutočnosť, že žalovaná nebola v konaní pred súdom prvej inštancie zastúpená právnym zástupcom. Podľa jej názoru postupoval striktnie formalisticky, pričom neprihliadal na zásadu spravodlivého usporiadania vzťahov. Už len samotný formalistický výklad ustanovení CSP ohľadom koncentračnej zásady a efektívnosti konania na úkor spravodlivého usporiadania pomerov strán, považovala za prípad porušenia práva na spravodlivý proces. Poukázala na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. I. ÚS 155/2017, I. ÚS 118/2013, z ktorých relevantnú časť citovala. Ďalej namietala porušenie rovnosti strán z dôvodu, že podľa jej názoru súd prvej inštancie vykonal len dôkazy navrhnuté žalobcom. Na podporu jej tvrdenia poukázala na nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 168/2009, ako aj na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4Cdo/100/2018, 5Cdo/202/2018, z ktorých taktiež relevantné časti citovala. Argumentovala tým, že vyporiadanie podielového spoluvlastníctva záviselo od posúdenia skutočnosti, či je rodinný dom deliteľný. Až po posúdení nedeliteľnosti rodinného domu, teda po vykonaní dôkazu, ktorý navrhla, mohol súd pristúpiť k prikázaniu veci jednej zo sporových strán. Neskúmanie kredibility žalobcu ohľadom jeho možnosti vyplatiť náhradu za spoluvlastnícky podiel žalovanej, dovolateľka považovala taktiež za porušenie práva na spravodlivý proces, pričom poukázala na právny názor vyplývajúci z nálezů Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 494/03 z 2. februára 2005 z ktorého relevantnú časť citovala. Zdôraznila, že obligatórnou povinnosťou súdov je skúmať solventnosť toho, komu má vec byť prikázaná s poukazom na právne závery vyplývajúce z rozhodnutí Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 22 Cdo 1346/2002, 22 Cdo 2147/2009, ako aj z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/548/2015.

4.1. V súvislosti s namietaným odklonom od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP, dovolateľka namietala riešenie právnych otázok, týkajúcich sa posúdenia relevantných okolností prikázania rodinného domu žalobcovi (i), ako aj spôsob určenia výšky primeranej náhrady (ii). V tejto súvislosti poukázala na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/33/2010, 3Cdo/548/2015, 2Cdo/47/2008, z ktorých zdôraznila vyplývajúci právny názor, podľa ktorého v rámci posudzovania účelného využitia veci možno zohľadniť celú radu ďalších rozhodných skutočností pre záver o tom, ktorému z účastníkov bude vec prikázaná do vlastníctva vrátane tej, či ju možno prikázať do vlastníctva tomu z účastníkov, ktorý ju chce predať, za predpokladu ich riadneho odôvodnenia. Zdôraznila, že rodinný dom je v prevažnej miere postavený na pozemku žalovanej, aj keď ona je menšinovým vlastníkom, pričom mala záujem nadobudnúť rodinný dom a vyplatiť náhradu žalobcovi. Ide o rodičovský dom, ktorý je postavený v prevažnej väčšine na jej pozemku v rozsahu 5/6 spoluvlastníckeho podielu a na pozemku jej mamy v rozsahu 1/6 jej spoluvlastníckeho podielu pozemku parcelného CKN č. XXXX. Rodinný dom bol postavený starým otcom žalovanej za súčinnosti otca žalovanej a jej matky, pričom žalobca na výstavbe domu neparticipoval. Dovolateľka tvrdila, že rodinný dom bol postavený na pozemku, ktorý pôvodne patril jej matke F. B. a zrejme len chybou zamerania okrajovo zasahuje do pozemku s parcelným CKN č. XXXX, ktorý patrí žalobcovi. Z geodetického výpisu spoločnej nehnuteľnosti pritom vyplýva, že rodinný dom len úplne hranične zasahuje do pozemku žalobcu, ktorý ani nie je stavebným pozemkom, ale ide o trvalý trávnatý porast. Rodinný dom teda nemal byť ani postavený na tomto pozemku žalobcu, keďže to neumožňuje druh pozemku. Pokiaľ súd prikázal rodinný dom, ktorý je takmer výlučne postavený na pozemku patriacemu žalovanej žalobcovi, de facto znehodnotil cenu zastavaného pozemku a odňal užívacie právo žalovanej k tomuto pozemku bez akejkoľvek náhrady. Takýto postup nemožno považovať za súladný so zásadou spravodlivého

usporiadania vzťahov, keďže súd podstatným spôsobom zasiahol do vlastníckeho práva žalovanej k jej pozemku (parcelného CKN č. XXXX). Predmetný pozemok je stavebným pozemkom a trhovo má oveľa vyššiu hodnotu ako pozemok žalobcu parcelného CKN č. XXXX. Na uvedenom závere nič nemení ani skutočnosť, že na pozemku žalobcu sa nachádza vstup do rodinného domu. V takom prípade môže súd v zmysle § 142 ods. 3 Občianskeho zákonníka zriadiť v nevyhnutnom rozsahu vecné bremeno k pozemku žalobcu (R 19/2006). Zriadenie vecného bremena je menej invazívnym spôsobom vyporiadania podielového spoluvlastníctva ako de facto vyvlastnenie pozemku parcelného CKN č. XXXX žalovanej a jej matky v prospech žalobcu. Podľa názoru dovolateľky, aj odvolací súd len formalisticky sa odvolával na skutočnosť, že predmetom vyporiadania bol len rodinný dom a nie pozemok pod ním. Situovanie rodinného domu, a teda jeho presah na pozemok žalobcu nebolo podľa odvolacieho súdu spornou skutočnosťou a navyše nie je kritériom, na ktorý bolo nutné prihliadať pri vyporiadaní podielového spoluvlastníctva. V kontexte uvedeného však dovolateľka tvrdila, že táto výhrada nekorešponduje s povinnosťou prihliadať komplexne na všetky relevantné skutočnosti. Oddelené (rozdielne) vlastníctvo pozemkov a stavieb na nich stojacich je pritom podstatnou skutočnosťou, na ktorú by mal odvolací súd prihliadať pri vyporiadaní podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnosti. Oddelené vlastníctvo totiž vedie k vzniku bezdôvodného obohatenia čo je právne a spoločensky nežiaduci stav. Tento stav by nemal byť súdom aprobovaný, ale naopak súdy by pri vysporiadaní podielového spoluvlastníctva k stavbe mali prihliadať aj na vlastnícke vzťahy k zastavanému pozemku, najmä v prípade, ak je vlastníkom zastavaného pozemku aj spoluvlastníkom stavby. K týmto tvrdeným skutočnostiam žalovaná vyslovila názor, že táto právna otázka nemusela byť dovolacím súdom riešená. Zároveň poukázala na judikát R 37/2002, na ktorý odvolací súd podľa jej názoru neprihliadal, pokiaľ nezohľadnil všetky relevantné skutočnosti a postupoval v rozpore s § 142 Občianskeho zákonníka.

4.2. Vo vzťahu k správaní sa žalobcu a jeho rodiny ako k zdroju konfliktov žalovaná poukázala na to, že opakovane sú poškodzované jej práva ako menšinovej spoluvlastníčky rodinného domu, keďže žalovaná sa k vynakladaniu investícií nemohla vyjadriť a súd ju navyše zaviazal na úhradu jednej štvrtiny týchto investícií. Argumentovala tým, že pokiaľ súdy prihliadali na skutočnosť, že žalobca do rodinného domu investoval, preto je u neho lepší predpoklad ďalšieho užívania rodinného domu, žalobca vykonával investície protiprávne, keďže žalovanú o tejto skutočnosti ani neinformoval a nedal jej možnosť sa k potrebe investícií vyjadriť. V tejto súvislosti poukázala na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/157/2010, ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 230/2013, IV. ÚS 340/2012, ako aj na obdobný záver, ktorý zaujala odborná literatúra, podľa ktorého spoluvlastník nemôže v konaní o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva sa dovolať skutočnosti, ktoré by inak svedčili v jeho prospech, ak sú tieto skutočnosti dôsledkom jeho protiprávneho konania v prípade takého konania, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi. Zároveň namietala spôsob vyporiadania podielového spoluvlastníctva v rozpore s § 142 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Uviedla, že odvolací súd opomenul pri prikázaní rodinného domu žalobcovi vziať na zreteľ na práva tretích osôb a to podielovej spoluvlastníčky zastavaného pozemku parcelného CKN č. XXXX (matky žalovanej), ktorým prikázaním zasiahol aj do jej vlastníckeho práva, ktorá podľa tvrdení žalovanej plánovala v rodinnom dome bývať. Dovoľaním napadnuté rozhodnutie je aj na jej ujmu, aj keď matka žalovanej nie je stranou v spore a nie je ani spoluvlastníčkou rodinného domu. V súvislosti s namietaním na neprihliadanie na solventnosť procesných strán poukázala na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/548/2015. Tvrdila, že odvolací súd komplexne nezohľadnil všetky relevantné okolnosti prikázania veci.

4.3. Vo vzťahu k určeniu výšky primeranej náhrady, dovolateľka namietala nesprávne právne posúdenie otázky určenia spôsobu tejto náhrady. Podľa dovolateľky, prezentovaný názor odvolacieho súdu je v rozpore s právnym názorom judikatúry, podľa ktorej je základom pre stanovenie primeranej náhrady za nehnuteľnosť jej všeobecná cena obvyklá v danom mieste a čase rozhodovania s tým, že túto náhradu určí súd, ktorý toto oprávnenie nesmie preniesť na tretí subjekt; súd pritom vychádza zo znaleckého posudku. Citujúc právnu vetu vyplývajúcu z judikátu R 43/1997, dovolateľka nesúhlasila s tým, aby suma 15 000 eur bolo možné považovať za skutkovo zhodné tvrdenia len s ohľadom na jej pasivitu. Podotkla, že s prikázaním rodinného domu žalobcovi nesúhlasila, preto sa už parciálne k výške primeranej náhrady nevyjadrovala. Zároveň poukázala aj na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn.

4Cdo/148/2017. Zdôraznila, že sám žalobca v predsúdnych rokovaniach v návrhu z 27. marca 2017 ocenil hodnotu rodinného domu na 40 000 eur, rovnako vychádzal z tejto sumy, keď bol ochotný za sumu 30 000 eur odpredať spoluvlastnícky podiel na rodinnom dome. K predžalobnej výzve žalobca pripojil ocenenie rodinného domu realitnou kanceláriou, ktorá ho ocenila sumou 40 000 eur. S uvedeným ocenením žalovaná nesúhlasila a vo svojej odpovedi z 13. apríla 2017 navrhla určiť hodnotu rodinného domu na základe znaleckého posudku. Navrhovanú sumu v žalobe žalobcom vo výške 15 000 eur, nikdy neodobrila. Následne citujúc § 186 ods. 1 CSP dovolateľka namietala, že ohľadom určenia spôsobu primeranej náhrady s prihliadnutím na skutkovo zhodné tvrdenia, odvolací súd vychádzal z návrhu žalobcu resp. pasivity žalovanej a neprevzal na seba povinnosť určenia výšky primeranej náhrady ako to vyplýva zo stanoviska občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Cpj. 30/97. Navyše bolo povinnosťou súdu zohľadniť skutočnosť, že z prikázania nesmie profitovať tá strana, ktorá sa správala protiprávne.

4.4. K uplatnenému dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP, dovolateľka uviedla, že tento dôvod uplatnila pre prípad, ak by niektorá z právnych otázok týkajúcich sa namietaného odklonu nebola ešte dovolacím súdom zodpovedaná alebo je posudzovaná rozdielne. V tejto súvislosti odkázala na argumentáciu uplatnenú vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Navrhla zrušiť dovolaním napadnuté rozhodnutie a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Zároveň predložila návrh na odklad právoplatnosti a vykonateľnosti dovolaním napadnutého rozsudku s odôvodnením, že prebieha záznamové konanie Z-1835/2021, na základe ktorého bude žalobca evidovaný ako výlučný vlastník rodinného domu, ktorý ho môže previesť na tretiu osobu bez súhlasu žalovanej. Zmena vlastníckeho práva a podstatné zmeny na rodinnom dome by mohli mať negatívne dopady na právne vzťahy sporových strán v prípade, ak by odvolací súd vyhovel dovolaniu.

5. Na vyjadrenie žalobcu k dovolaniu odvolací súd v súlade s § 436 ods. 3 veta druhá CSP neprihliadal z dôvodu, že bolo podané po uplynutí lehoty na predloženie vyjadrenia.

6. Podľa § 444 ods. 1 a ods. 2 CSP odvolací súd môže na návrh odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa. Ak nejde o rozhodnutie, ktoré ukladá povinnosť plniť, odvolací súd môže na návrh odložiť jeho právoplatnosť, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa; ustanovenie § 230 tým nie sú dotknuté.

7. Najvyšší súd nezistil splnenie predpokladov pre odklad vykonateľnosti a právoplatnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia, preto v súlade s ustálenou súdnou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie.

8. Najvyšší súd (ďalej tiež „dovolací súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo napádané rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

9. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

10. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP. Z citovaného ustanovenia expressis verbis vyplýva, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, tak takéto rozhodnutie nemožno úspešne napadnúť dovolaním.

11. Podľa § 420 CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom

znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

12. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

13. Podľa § 440 CSP dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný.

14. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP sú zásah súdu do práva strany sporu a nesprávny procesný postup súdu reprezentujúci takýto zásah znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstata práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky a ich spravodlivé rozhodnutie (I. ÚS 26/94).

15. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. V zmysle uvedeného ustanovenia treba za nesprávny procesný postup považovať postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnoprávnomu rámcu, a tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

16. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tom - ktorom konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019).

17. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda proces prejednanie sporu znemožňujúci strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaci možnosti jej aktívnej účasti na konaní (R 129/1999, rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/6/2014, 3Cdo/38/2015, 5Cdo/201/2011, 6Cdo/90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku.

18. Vo vzťahu k namietanej vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP dovolateľka namietala porušenie jej procesných práv spojených s navrhovaním dôkazov, formalistický prístup súdov nižších inštancií pri interpretácii zákonných ustanovení CSP týkajúcich sa sudcovskej koncentračnej zásady (§ 153), porušenie princípu rovnosti strán, neskúmanie kredibility žalobcu.

19. Podľa § 150 ods. 1 a 2 CSP strany majú povinnosť pravdivo a úplne uvádzať podstatné a rozhodujúce skutkové tvrdenia týkajúce sa sporu. Na zistenie podstatných a rozhodujúcich skutočností

môže súd strany požiadať o ďalšie skutkové tvrdenia.

20. Podľa § 153 ods. 1 až 3 CSP strany sú povinné uplatniť prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany včas. Prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany nie sú uplatnené včas, ak ich strana mohla predložiť už skôr, ak by konala starostlivo so zreteľom na rýchlosť a hospodárnosť konania. Na prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany, ktoré strana nepredložila včas, nemusí súd prihliadnuť, najmä ak by to vyžadovalo nariadenie ďalšieho pojednávania alebo vykonanie ďalších úkonov súdu. Ak súd na prostriedky procesného útoku alebo prostriedky procesnej obrany neprihliadne, uvedie to v odôvodnení rozhodnutia vo veci samej.

21. V sporovom konaní je súd limitovaný skutkovými tvrdeniami strán sporu, ktoré konanie sa riadi zásadou formálnej pravdy. Ustanovenie § 150 CSP zakotvuje jednu zo základných procesných povinností strán a to povinnosť tvrdiť. Schopnosť strany uniesť bremeno tvrdenia spolu s dôkazným bremenom je predpokladom pre úspech v spore. Posúdenie otázky, ktorá strana sporu je povinná tvrdiť a aký obsah je obsah jej povinnosti tvrdiť, teda kto a aké tvrdenia má uviesť, sa odvíja od hmotného práva. Platí, že strana sporu je povinná tvrdiť skutočnosti, ktoré sú na základe hmotného práva spôsobilé privodiť jej úspech v spore. Skutkové tvrdenia sú obsahom jednotlivých procesných úkonov strán sporu, ktoré majú formu písomných podaní či ústnych prednesov. Z hľadiska pravidiel o koncentrácii konania je žiadateľné, aby všetky skutkové tvrdenia boli obsiahnuté a) ak ide o žalobcu, tak v žalobe a vo vyjadrení žalobcu podľa § 167 ods. 3 CSP, b) ak ide o žalovaného, tak vo vyjadrení žalovaného k žalobe podľa § 167 ods. 2 CSP a vo vyjadrení žalovaného podľa § 167 ods. 4 CSP. Skutkové tvrdenia predložené neskôr (napr. vo forme ústnych prednesov na pojednávaní) je potrebné ospravedlniť tým, že ich strana sporu nemohla predložiť už skôr (napr. novým skutkovým tvrdeniam sa reaguje na skutočnosť, ktorá vyšla najavo až z dôkazu vykonaného na pojednávaní); inak na ne súd nemusí prihliadnuť (§ 153). Súd môže strany vyzvať na doplnenie skutkových tvrdení (§ 150 ods. 2 CSP), výnimočne môže vykonať dôkaz, ktorý strany nenavrhlí, a takto zistiť skutočnosť, ktorá nebola stranami tvrdená (§ 185 ods. 2 a 3), prípadne sa môže výnimočne odkloniť od zhodných tvrdení strán (§ 186 ods. 2 CSP). Tento materiálny korektív však nemôže nahrádzať procesnú aktivitu strán a ich povinnosť tvrdiť (Števec, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok, komentár, C. H. Beck, 2016, 569 s.).

21.1. Účelom sudcovskej koncentrácie konania je zabrániť, aby strany zdržiavali spor neskoro vykonanými procesnými úkonmi, pretože nie je žiadateľné, aby strana sporu predkladala skutkové tvrdenia alebo dôkazné návrhy až na pojednávaní, čo by mohlo znamenať zmarenie účelu už nariadeného pojednávania a požiadavku na vytýčenie ďalšieho pojednávania. Nemožno však vylúčiť, že predloženie skutkového tvrdenia alebo dôkazného návrhu až na pojednávaní je v konkrétnom prípade dôvodné, napr. ak je bezprostrednou reakciou na nové skutočnosti, ktoré vyplynuli z vykonaného dokazovania. Včasnosť predloženia prostriedkov procesného útoku a prostriedkov procesnej obrany hodnotí v okolnostiach konkrétneho prípadu súd a je ponechané na jeho úvahe, či prípadné omeškanie procesného úkonu ospravedlní, alebo či prijme procesnú sankciu, ktorá spočíva v tom, že na procesný úkon neprihliadne, a tým mu neprizná procesné účinky. Predloženie prostriedkov procesného útoku a prostriedkov procesnej obrany, ktoré nie je včasné, je definované v § 153 ods. 1 druhej vete CSP. Procesný úkon nie je vykonaný včas, ak ho strana sporu mohla vykonať skôr (objektívne hľadisko), ak by konala starostlivo (subjektívne hľadisko). Ak neexistujú osobitné dôvody, v zásade platí, že predloženie skutkových tvrdení alebo dôkazných návrhov až na pojednávaní nie je včasné. Ustanovenie § 153 ods. 2 a 3 CSP zakotvuje sankciu za to, že strana sporu nespĺnila povinnosť uloženú v § 153 ods. 1 CSP. Ak súd dospeje k záveru, že strana sporu neuplatnila prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany včas, má možnosť buď konanie strany ospravedlniť a na jej procesný úkon prihliadnuť, alebo vyvodíť sankčné dôsledky, teda na omeškaný procesný úkon neprihliadnuť (neprižnať mu procesnoprávne účinky).

22. Z okolností preskúmanej veci vo vzťahu k namietanému nesprávnemu procesnému postupu súdov nižších inštancií vyplýva, že žalovaná vo vyjadrení k žalobe, ako aj vo vyjadrení k vyjadreniu žalobcu (v

spise na č. l. 47 až 48, č. l. 85) spochybnila skutkové tvrdenia žalobcu, nesúhlasila s navrhovaným vyporiadaním rodinného domu bez pozemku, ktorý stojí na cudzom pozemku, ako aj nesúhlasila s navrhovaným spôsobom zrušenia podielového spoluvlastníctva a jeho finančného vyrovnania, vrátane uplatnenej náhrady vložených investícií bez jej súhlasu. Na pojednávaní konanom na súde prvej inštancie navrhla vykonať obhliadku rodinného domu, ktorý navrhovaný dôkaz súd prvej inštancie nevykonal s prihliadnutím na zásadu hospodárnosti konania a sudcovskú koncentráciu konaniu (v spise na č. l. 101). I napriek skutkovým okolnostiam, ktoré vyplynuli z listinných dôkazov a to LV č. XXXX, LV č. XXX a LV č. XXXX k. ú. Q., týkajúcim sa podielového spoluvlastníctva k rodinnému domu strán sporu a odlišného podielového spoluvlastníctva k pozemku, na ktorom rodinný dom stojí, bez akéhokoľvek ďalšieho dokazovania, súd prvej inštancie vo veci samej rozhodol, ktorým rozhodnutím zasiahol do ústavou chráneného práva vlastníť majetok zaručeného čl. 20 ústavy, nielen žalovanej ako väčšinovej podielovej spoluvlastníčke pozemku parcelného CKN č. XXXX o výmere 563 m², zastavané plochy a nádvoria zapísaného na LV č. XXXX k. ú. Q., ale aj F. B. (matky žalovanej), ktorá nebola stranou v spore. Sporné tvrdenia týkajúce sa na akých pozemkoch je rodinný dom situovaný, či je reálne deliteľný, aká je jeho hodnota, napokon z vykonaného dokazovania nevyplývajú, resp. spornosť skutkových tvrdení strán nebola súdom odstránená a skutkový stav ustálený. Vo vzťahu k týmto rozhodným skutkovým tvrdeniam neboli vykonané žiadne dôkazy preukazujúce (ne)opodstatnenosť tvrdenia žalovanej.

23. Dokazovanie je časť civilného súdneho konania, v rámci ktorej si súd vytvára poznatky potrebné na rozhodnutie vo veci. Právomoc konať o veci, ktorej sa návrh týka, v sebe obsahuje právomoc posúdiť, či a aké dôkazy na zistenie skutkového stavu sú potrebné a akým spôsobom sa zabezpečí dôkaz na jeho vykonanie (I. ÚS 52/03). V dokazovaní sa súd obmedzuje len na zisťovanie poznatkov o skutkových okolnostiach, ktoré zakladajú a odôvodňujú prejednávany nárok. Hodnotenie dôkazov je činnosť súdu, pri ktorej hodnotí vykonané dôkazy z hľadiska ich pravdivosti a dôležitosti pre rozhodnutie. Aktuálna procesná právna úprava vychádza zo zásady voľného hodnotenia dôkazov, majúcej základ v ústavnom princípe nezávislosti súdov. Táto zásada, vyplývajúca z čl. 15 Základných princípov CSP, normatívne vyjadrená v § 191 ods. 1 CSP znamená, že záver, ktorý si sudca z vykonaných dôkazov robí, je vecou jeho vnútorného presvedčenia a jeho logického myšlienkového postupu. Postup sudcu ale neznamená, že sudca nie je viazaný ústavnými princípmi predvídateľnosti a zákonnosti rozhodnutia. Naopak, konečné meritorne rozhodnutie musí vykazovať logickú, funkčnú a teleologickú zhodu s priebehom konania (Števcěk, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, 729 s.).

24. K namietanému pochybeniu v procese obstarávania dôkazov dovolací súd konštatuje, že pokiaľ súd nevykonal v priebehu civilného konania všetky navrhované dôkazy alebo nevykonal iné dôkazy na zistenie rozhodujúcich skutočností, nedostatočne zistil skutkový stav alebo nesprávne vyhodnotil niektorý dôkaz, nemožno to v zásade považovať za procesnú vadu konania znemožňujúcu realizáciu procesných oprávnení strany, čo v súlade s ustálenou judikatúrou najvyššieho súdu nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP. Predmetná judikatúra dovolacieho súdu bola a je akceptovaná aj ústavným súdom napr. v rozhodnutiach sp. zn. I. ÚS 65/2020, III. ÚS 171/2018, II. ÚS 202/2020, II. ÚS 108/2020, II. ÚS 153/2019, II. ÚS 465/2017, IV. ÚS 511/2020. Na druhej strane však ústavný súd napr. v rozhodnutí sp. zn. III. ÚS 332/09 tiež vyslovil názor, že nevykonanie navrhovaného dôkazu, ktorý by mohol mať vplyv na posúdenie skutkového stavu, ktorý z doteraz vykonaných dôkazov nemožno bezpečne ustáliť, možno kvalifikovať ako porušenie práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy. Zásadám spravodlivého procesu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd (ďalej len „Dohovor“) totiž zodpovedá požiadavka, aby súdmi urobené skutkové zistenia a prijaté právne závery boli riadne (dostatočne) a zrozumiteľne (logicky) odôvodnené. V práve na spravodlivý proces je obsiahnutá aj ďalšia ústavná zásada (čl. 47 ods. 3 ústavy a čl. 6 Základných princípov CSP) a to „rovnosť zbraní“ v civilnom konaní, ktorá všeobecne zahŕňa tiež rovnosť bremien, ktoré sú na strany sporu kladené a ktoré nesmie byť neprimerané (IV. ÚS 468/2018). Z práva na spravodlivý súdny proces vyplýva aj podľa Európskeho súdu pre ľudské práva povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a návrhmi na vykonanie dôkazov strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (rozhodnutie vo veci Kraska proti Švajčiarsku z 29. apríla 1993, II. ÚS 410/06).

25. K takejto interpretácii dospel už aj dovolací súd v rozhodnutiach napríklad sp. zn. 4Cdo/100/2018 alebo 5Cdo/202/2018, v ktorých uviedol, že procesnému právu strany sporu navrhovať dôkazy zodpovedá povinnosť súdu nielen o vznesených návrhoch (a dôkazoch) tiež (pokiaľ im nevyhovie) rozhodnúť a vo svojom rozhodnutí odôvodniť prečo, z akých dôvodov tak neurobil. Nevyhovenie dôkaznému návrhu strany sporu možno založiť len tromi dôvodmi. Prvým je argument, podľa ktorého tvrdená skutočnosť, ku ktorej overeniu alebo vyvráteniu je navrhnutý dôkaz, je bez relevantnej súvislosti s predmetom konania; ďalším je argument, podľa ktorého dôkaz neoverí/nevyvráti tvrdenú skutočnosť, čiže vo väzbe na toto tvrdenie nedisponuje vypovedacou potenciou. Nakoniec tretím je nadbytočnosť dôkazu, t. j. argument, podľa ktorého určité tvrdenie, ku ktorému overeniu alebo vyvráteniu je dôkaz navrhovaný, bolo už doterajším konaním bez dôvodných pochybností overené alebo vyvrátené. Ak tieto dôvody zistené neboli, súd postupuje v rozpore s čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy, ktoré garantujú pre stranu sporu ústavné právo na spravodlivý proces, čiže táto dôkazná vada (tzv. opomenuté dôkazy) takmer vždy založí nielen nepreskúmateľnosť vydaného rozhodnutia pre nedostatok dôvodov, ale súčasne tiež jeho protiústavnosť (sp. zn. 5Cdo/107/2019).

26. Z judikatúry ústavného súdu tiež vyplýva, že preskúmanie logickej, funkčnej a teleologickej konzistentnosti hodnotenia dôkazov je súčasťou posudzovania práva na spravodlivý proces. V tomto kontexte je preto hodnotenie dôkazov preskúmateľné. V opačnom prípade by skutkové závery ostali nedotknuteľné tak, ako ich uzavrel krajský súd. Zásada viazanosti zisteným skutkovým stavom (§ 442 CSP) neznamena, že najvyšší súd je viazaný takou interpretáciou dôkazu, ktorá v sebe obsahuje ničím nepodloženú účelovo vytvorenú domnienku, ktorej jediným cieľom je vylúčiť danosť nároku. Rovnako túto zásadu nemožno interpretovať ako nemožnosť najvyššieho súdu reagovať na zjavný, ničím neodôvodnený, a preto arbitrárny skutkový omyl. Povinnosťou najvyššieho súdu je v takom prípade prístup k preskúmaniu práva na spravodlivý proces z hľadiska arbitrárnosti vyvedeného skutkového záveru z dôkazu, z ktorého bol vyvedený opačný záver, ako z neho v skutočnosti vyplýva (III. ÚS 104/2022). V takýchto prípadoch podstatou dovolacieho prieskumu nie je prehodnocovanie skutkového stavu dovolacím súdom, ale kontrola postupu súdov oboch nižších inšancií pri procese jeho zisťovania a vyhodnocovania. Otázka, či súd pri zisťovaní skutkového stavu rešpektoval ústavno-procesné zásady (ako napr. zákaz tzv. deformácie dôkazu, či opomenutého dôkazu, zásadu rovnosti zbraní, priamosti, voľného hodnotenia dôkazov), je otázkou procesnoprávnou, ktorá ako taká môže byť prezentovaná dovolaciemu súdu v podanom dovolaní ako prípustný a dovolený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP. Zároveň je potrebné dodať, že nesprávne zistenie skutkového stavu veci má totiž, ak súd aplikuje dôkladne hmotné právo, vždy vplyv na nesprávne právne posúdenie skutku, a preto takéto chybné rozhodnutie súdu súčasne spočíva aj v nesprávnom právnom posúdení veci (I. ÚS 6/2018, sp. zn. 4Cdo/88/2019).

27. Ústavný súd v náleze sp. zn. III. ÚS 72/2021 zo 4. mája 2010 publikovanom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 20/2010 vyslovil, že „všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Všeobecný súd musí vychádzať z toho, že súdy majú poskytovať v súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07). Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej) v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu“ .

28. Obdobne v náleze sp. zn. I. ÚS 155/2017 z 31. augusta 2017 ústavný súd vyslovil, že „orgánom verejnej moci a predovšetkým všeobecným súdom nemožno tolerovať pri interpretácii zákonných

ustanovení přílišný formalistický postup, ktorý vedie k zjavnej nespravodlivosti. Všeobecný súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale môže a musí sa od neho odchýliť, ak to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z ústavnoprávnych princípov. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov teda nemožno opomínať ich účel a zmysel, ktorý nie je vyjadrený len v slovách a vetách toho-ktorého zákonného predpisu, ale i v základných princípoch právneho štátu.“

29. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces okrem práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu), je aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorá okrem iných procesných záruk kladie dôraz aj na zachovanie kontradiktórnosti konania a „rovnosti zbraní“ (III. ÚS 402/08). Podstatou kontradiktórnosti a s ňou súvisiacou „rovnosťou zbraní“ je, aby všetci účastníci konania mali reálnu možnosť využiť svoje procesné práva predložiť argumenty a reagovať na „protiargumenty“ protistrany. Osobitne to platí v sporových konaniach, v ktorých stoja proti sebe žalobca a žalovaný, kde sa v celom rozsahu uplatňuje kontradiktórnosť konania (III. ÚS 32/2015). Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že princíp rovnosti zbraní ako jeden z prvkov širšej koncepcie spravodlivého konania vyžaduje, aby každému účastníkovi bola daná primeraná možnosť predniesť svoj prípad za podmienok, ktoré ho neumiestnia do zjavnej nevýhody voči jeho protistrane (napr. rozhodnutie vo veci De Haes a Gijssels proti Belgicku z 24. februára 1997, sťažnosť č. 19983/92, bod 53 alebo Ankerl proti Švajčiarsku z 23. októbra 1996, sťažnosť č. 17748/91, bod 38).

30. V kontexte uvedeného dovolací súd len dodáva, že žiadna zo sporových strán nie je nadradená druhej strane a každá zo strán zároveň musí mať v rovnakej miere umožnenú realizáciu svojich procesných oprávnení v súlade so zachovaním princípu rovnosti zbraní vyplývajúceho z čl. 6 Základných princípov CSP.

31. Na základe vyššie uvedených dôvodov dovolací súd teda na záver konštatuje, že dovolateľka dôvodne namietala porušenie jeho procesných práv v takej intenzite, že došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces, preto dovolanie v zmysle uplatneného dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP je dôvodné. Vzhľadom na dôvodnosť dovolania spočívajúcej v namietanom porušení procesných práv žalovanej, dovolací súd sa následne nezaoberal ďalšími uplatnenými námietkami vo vzťahu k namietanému nesprávnemu právnemu posúdeniu veci, preto k týmto námietkam nezaujal ani vecné stanovisko.

32. Dovolací súd zrušil napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu a rozhodnutie súdu prvej inštancie v súlade s § 449 ods. 1 a 2 CSP, lebo nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

33. V ďalšom konaní je úlohou súdu prvej inštancie doplniť dokazovanie podľa návrhu strán za účelom zistenia a najmä ustálenia skutkového stavu rozhodného pre rozhodnutie vo veci samej v zmysle § 142 Občianskeho zákonníka, vrátane uplatnenej náhrady za vložené investície žalobcom. Výslovným právnym názorom vyplývajúcim z tohto uznesenia je súd prvej inštancie viazaný (§455 CSP).

34. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania a o trovách pôvodného konania rozhodne súd prvej inštancie v súlade s § 453 ods. 1 a 3 CSP.

35. Rozhodnutie bolo prijaté senátom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

